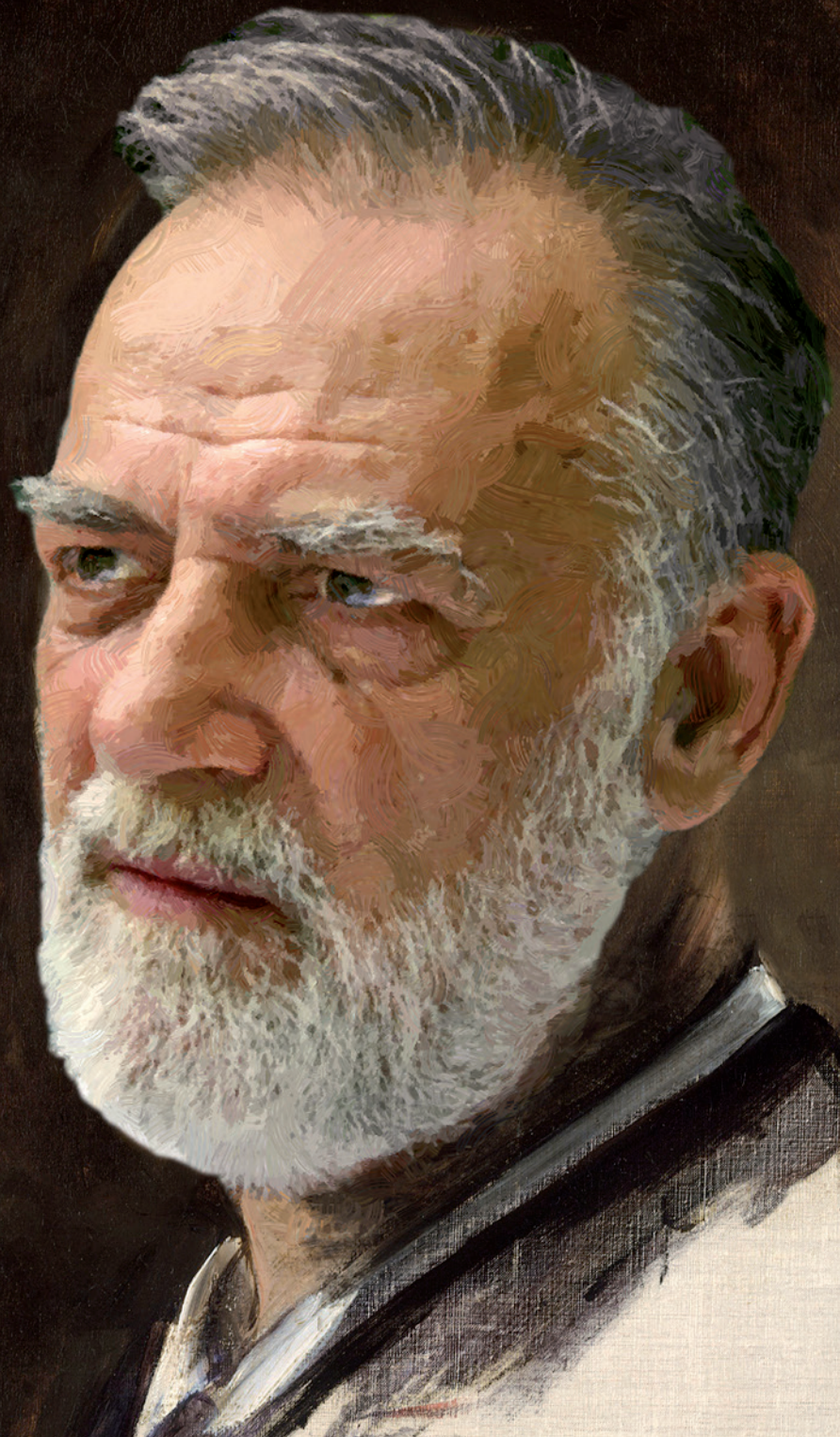
BANU

BOŠNJAČKA AKADEMIJA NAUKA I UMJETNOSTI

MEHMED A. AKŠAMIJA, PORTRET AKADEMIKA NEDŽADA IBRIŠIMOVIĆA, 2021.

Akademik **Nedžad IBRIŠIMOVIĆ** (Sarajevo 1940 – Sarajevo 2011)

Po okončanju Srednje škole za primijenjene umjetnosti u Sarajevu, na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu je završio studij flozofije. Živio je i radio u Sarajevu, kao jedan od najznačajnijih bosamskih književnika, pripovjedač, dramaturg, romanopisac, esejista, skulptor i dugogodišnji saradnik dnevnih i nedeljnih listova i stručnih časopisa za književnost.

Najznačajnija književna djela su mu: ***Zlatni most, Ugursuz, Karabeg, Glas koji je pukao o Egidiju, Zmaj od Bosne, Braća i veziri, Knjiga Adema Kahrimana, Vječnik***... Osim književnim radom, Nedžad se bavio i skulpturalnim djelovanjem, te je od 1982. do 2000. godine imao desetak samostalnih izložbi. Kao urednik bio je angažiran u nedeljnom časopisu "Naši dani" i dnevnim novinama "Oslobođenje", te u časopisu za književnost "Život" od 1995. do 1998. godine.

Akademik Ibrišimović je dobitnik mnogih nagrada, među kojima su najznačajnije: "Šestoaprilska nagrada" grada Sarajeva za roman *Ugursuz*, "Prva nagrada za televizijsku adaptaciju *Ugursuza*" na Bledskom festivalu, "Godišnja nagrada Izdavačke kuće 'Svjetlost'" za roman *Karabeg*, "Godišnja nagrada Izdavačke kuće 'Veselin Masleša'" za roman *Braća i veziri*, nagrada "Društva pisaca BiH" za objavljenu knjigu *Knjiga Adema Kahrimana*, nagrada "Skender Kulenović" za *Izabrana djela I-X*, godišnja nagrada "Udruženja izdavača i knjižara BiH" za roman *Vječnik*, nagrada "Bošnjačke zajednice 'Preporod'" te i nagrada "Hasan Kaimija" za isti roman.

Nakon što je objavljen njegov roman *Vječnik*, Društvo pisaca BIH ga je kandidiralo za Nobelovu nagradu. Roman je oborio sve rekorde čitanosti.

Djela Nedžada Ibrišimovića prevedena su na: engleski, njemački, španjolski, češki, arapski, turski i albanski jezik.

Na BOŠNJAČKOJ AKADEMIJI NAUKA I UMJETNOSTI – BANU je 16. 01. 2014. godine književnik Nedžad Ibrišimović promoviran u redovnog člana (posthumno), a bio je jedan od utemeljitelja BANU-a 09. 06. 2011. godine.

• • •

JASMIN AGIĆ, **NEDŽAD IBRIŠIMOVIĆ** - AL JAZEERA BLOG, 27 OKT 2018 | AŽURIRANO: 30 OKT 2018.

"Nedžad Ibrišimović privlačio je pažnju svojom osebujnom pojavom ne ostavljajući nikoga ravnodušnim, jer sve je u njegovom ponašanju nagovještavalo da je riječ o osjetljivom, tankoćutnom, a istovremeno silovitom čovjeku, koji nije pravio životne kompromise. Takav je bio i u književnosti, u kojoj se mogla osjetiti njegova komplikovana ličnost, njegovo neposredno, pošteno i otvoreno vjerovanje u načela života i svijeta za koja je intimno smatrao da predstavljaju apsolutni okvir svekolikog postojanja. Pisao je teško i s mukom, porađao je književnost, kako je često volio reći, neprekidno se boreći s fantazmama vlastitih umjetničkih ambicija, ne sluteći da su njegove knjige jezički i umjetnički dragulji. Ako je i pisao uz patnju, njegova književnost bila je čisti jezički delirij toliko nespojiv s njegovim smušenim, tvrdim i oskudnim govorom, koji je nebrojeno puta bio pokretač piščevih nesporazuma s društvom i okolinom.

Iako rođen u Sarajevu, Žepče i Željezno Polje bili su predio njegovog djetinjstva, a na tim neizbrisivim dječijim impresijama gradio je fabule svojih slavnih proza. U nepredvidljivom vijuganju rijeke Bosne, u njenom koritu, stjenovitim obalama pronašao je motive za pisanje *Ugursuza*, romana koji je toliko snažno odjeknuo u godini objavljivanja da je Ibrišimović u trenutku prešao onaj golemi put od umjetničke anonimnosti do spisateljske slave. Tema, prosede, tehnika pisanja – sve je to bilo novo i neviđeno u "našim" književnostima i roman je ubrzo stekao kultni status.

Nije prošlo dugo vremena i *Ugursuz* je postao svjetionik generaciji pisaca koja se nastojala odmaći od svijeta pripovjedačke tradicije jer proza velikana, prije svih Selimovića i Andrića, više nije bila u stanju da(va)ti odgovore na filozofska pitanja koja su mučila savremenog jugoslavenskog čovjeka. *Ugursuz* je knjiga u kojoj se ispoljila sasvim nova umjetnička osjećajnost i to predočavanje svijetu bilo je spektakularno i oslobađajuće.

'Muslimanska trilogija'

U sljedeće dvije knjige glavna Ibrišimovićeva preokupacija bila je historija Bosne, stvarna, bilježena i pamtljiva, ali nerijetko potiskivana i skrivana, pa ako je u Ugursuzu povijest zemlje bila okvir jednom potpuno fiktivnom svijetu, a *Herdekovac* bio bosanskohercegovački Macondo, u *Karabegu* i *Braći i vezirima* historija postaje upečatljivo vidljiva.

Likovi ta dva romana, koja će i sam pisac, uz Ugursuz, imenovati "svojom muslimanskom trilogijom", bili su tragične historijske figure bosanskohercegovačkog življenja zarobljene između vlastitog nastojanja da se založe za promjenu i društva koje je neblagonaklono gledalo na njihovo vizionarsko istupanje iz podrazumijevane monotonosti historije.

I dok je u *Karabegu*, opisujući nemoć Dželaludina Taiba Karabega da se suprotstavi snazi rulje, zahvatom antičkog tragizma opisao uzaludnost individualnog pokušaja da se izmijeni svijest kolektiva, u Braći i vezirima epski je prikazao herojsku ličnost Husein-kapetana Gradaščevića, čija intervencija u društvenu povijest biva osuđena na propast jer vrline poput hrabrosti, oštroumnosti, plemenitosti i iskrenosti nose u intrigantskim političkim odnosima breme samouništavajuće humanosti.

S tri grandiozna romana Ibrišimović postaje pisac na čije se djelo gleda s velikim poštovanjem, a društveni ugled koji stječe omogućuje piscu da javno ispoljava svoje neumjerenosti i žestine. Ibrišimović živi boemski, on je figura društvene neprilagođenosti, na njega se gleda kao na ekscentrika i malo koga zanima šta se zaista zbiva s "velikim piscem". A njegove muke velike su i strašne jer neprekidno preispituje temelje svoje umjetnosti i svrhovitost vlastite egzistencije i u tim potragama osjeća kako ga malograđanska okolina guši i davi. Krhkih emocija, nesposoban biti podmukao, ljutnju zbog neodređenog osjećaja poniženosti usmjerava prema sebi, a neurednost življenja više govori o njegovoj nesposobnosti da bude obuzdan mjerilima društvenog okvira nego otvorene želje da provocira i prkosi.

Ali, čudno i paradoksalno, te Ibrišimovićeve potrage za odgovorima na unutrašnje nemire završavaju se u najtragičnije vrijeme za domovinu čijom je historijom bio toliko opsjednut. Sam je Ibrišimović, u desecima novinskih tekstova, kasnije objedinjenih u knjigu Ruhani i šejtani inspiracija, opisivao svoje prosvjetljenje i kraj duhovnih lutanja. U islamu, u očitoj i neskrivenoj bogobojaznosti napokon je našao toliko žuđeni mir i napokon se složenost svijeta ukazala kao jednostavno rješiva matematička formula. I s tim će uvjerenjima nastaviti pisati užasnut zlom koje se nadvilo nad njegovom zemljom, narodom i vjerom. Ali, nevješt da bude prijetvoran, počinje pisati s manje jezičke ljepote, a više samonametnute dogmatike. Njegove riječi sada su teške, on njima pokušava objasniti stvari koje ni njemu do kraja nisu jasne i u tim pokušajima da oblikuje svoja unutrašnja stanja piše tekstove koje mali broj ljudi razumije, a mnogo veći namjerno želi zloupotrijebiti. U probuđenom vjerskom žaru pokušava prevrednovati cijelu svoju egzistenciju, pa s istom onom strogoćom s kojom osuđuje svoje literarne uzore za svakojaka "iskrivljenja" veliki dio vlastitog književnog opusa prokazuje kao djelo nastalo iz šejtanske inspiracije.

MEHMED A. AKŠAMIJA, KNJIŽEVNIK NEDŽAD IBRIŠIMOVIĆ ISPRED RANIH GRAFIČKIH RADOVA SLIKARA MERSADA BERBERA.

Simbol bosanskog otpora

No, mali je broj onih koji u tim očitim neumjerenostima uspijevaju prepoznati Ibrišimovićev ljudski očaj nastao iz nemoći da se zaustavi krvavi točak historije. Njegove senzibilne nerve pogađa sudbina kolektiva s kojim se identifikuje i glasom čovjeka koji je svjestan svoje nebitnosti nastoji progovoriti o tragičnom trenutku kojem svjedoči. Iz tog košmara koji se odvija pred njegovim očima nastaje briljantna *Knjiga Adema Kahrimana napisana Nedžadom Ibrišimovićem Bosancem*, u kojoj pisac tu raspojasanu, krvavu i genocidnu stvarnost muslimanskog svijeta pretače u književnost direrovskih slika. Posmatrajući pakao života u ratu, piše književnost koja je bolna i potresna. On grmi osuđujućim starozavjetnim glasom, kudi, upozorava, ali sve što postiže tom olujom riječi jest stvaranje neprijateljâ koji će ga do kraja života mrziti ustrajno i ostrašćeno. Svojom pojavom Ibrišimović postaje simbol bosanskohercegovačke borbe za opstanak i iz tog vremena, kao dojmljiva, ostaje zabilježena, okom fotoaparata, fotografija pisca s uredno potkresanom bradom i francuskom beretkom zataknutom na glavi. Ibrišimović je bio ono lijepo lice bosanskohercegovačkih muslimana koje, suočeno s prijetnjom nestanka, nije pristalo okrenuti glavu i oboriti pogled.

U poslijeratnim godinama njegov nesporazum s društvenim i historijskim kontekstom biva sve veći i žešći. Valjda shvativši da je njegova žrtva bila nedovoljna da se odbrani život koji je neumitno nestajao, postaje ozlojeđen, a svaki pokušaj da autoritetom velikog pisca interveniše u stvarnost samo dodatno produbljuje međusobno nerazumijevanje njega i novonastalog društvenog konteksta. Više nego ikad postaje žrtva napada, objeda i kleveta, a oni koji žele srušiti njegov društveni ugled, potpuno neutemeljeno, počinju dovoditi u sumnju vrijednost njegovog književnog djela.

Ibrišimovića u bosanskohercegovačkoj štampi ponižava svako ko to želi uz nametanje ideje da je riječ o čovjeku koji je nacionalist i islamski fundamentalist. Suočen s netrpeljivošću koju nije mogao pojmiti, napušta Sarajevo i odlazi živjeti u Lješevo, selo kod Ilijaša, i tu cijelo desetljeće samozatajno radi ne obaziruć se na uvrede i javno izrečena poniženja.

Bio jednom jedan…

Pojava *Vječnika* izazvala je pometnju u bosanskohercegovačkoj književnosti, a pisac, za koga su mnogi olako govorili da je zbog svojih "muslimanskih uvjerenja" odbacio umjetnost, pokazuje da genijalnost talenta ne blijedi. Taj roman u jednakoj je mjeri bio popularan i osporavan, a devet uzastopnih izdanja u jednoj godini bilo je šokantno upozorenje

svima koji su željeli da se ime Nedžada Ibrišimovića zaboravi. Pisac je i dalje bio živ, a snaga njegove književnosti još je imala moć razbijati ustaljenost u umjetnosti i kulturi. Ipak, romanu je skandalozno bila uskraćena nagrada "Meša Selimović", a književna kritika šutjela je o nezabilježenoj literarnoj pojavi, sramno i kukavički.

Tek je smrt pokazala koliko je Nedžad Ibrišimović bio velik i jedinstven. Možda po njegovoj želji, a možda i ne, pokopan je u haremu sarajevske Ferhadije, u groblju gdje leže Alija Isaković i Ibrahim Ljubović. Iza sebe je ostavio monumentalno djelo, riznicu jezičkog blaga, a pasionirani ljubitelji književnosti kao Ibrišimovićevu "najbolju" knjigu navode zbirku priča *Nakaza i vila*. Zato je možda i najbolje da se ovaj tekst završi invokacijom njegovog osebujnog pripovjednog jezika:

bio jednom jedan Nedžad, bio pisac, i bio bolji od svih ostalih.

• • •

NEDŽAD IBRIŠIMOVIĆ: **DVOSMISLICE** ("VJEČNIK", ODLOMAK)

Poslije trojanskog rata, te velike halabuke, zaplovim na Odisejevoj lađi, kao jedan od njegovih mornara, debelim morem prema Itaki. I mogu ispripovijedati sve Odisejeve dogodovštine, one za koje sada znaju svi, a za koje onomad nije znao niko, sve dok Odisej nije dopao Kalipsi, nakon čega sam se od njega konačno rastao i ja pošao svojim, a on svojim putem.

A Heleni su, inače, bili brbljivi, pa im se i Aristofan, u svojim Pticama, ruga da su po brbljivosti prevazišli pocvrkivanje samih cvrčaka, a bili su skloni i tome da o svojim ljudima i junacima svašta izmišljaju.

Kako sam se tamo obreo i kada? Rekao sam da je to bilo onda kada sam se odvojio od Odiseja, a to pada nekako poslije smrti faraona Ehnatona. Potom sam se dugo smucao Heladom. Sjećam se da sam došao u nekoj feničkoj lađi, a upamtio sam da sam i sam bio veslač srednjeg reda neke trijere, samo da li baš te, ili neke druge, više ne znam. I inače sam sve vrijeme u Piru, Korintu, Ilu, Tarsu i drugdje uvijek bio ili mornar, ili nešto na brodu, pa čak jednom u Ateni i trijerarh, ili sam nešto radio po lukama i oko lađa.

Već sprva sam se sam samcijat obreo u divljim vrletima Argolide i tu sam vidio čovjeka ogromne snage i još veće surovosti kako hvata one koji zalutaju u taj njegov kraj i često ih usmrćuje.

Ako hoćeš i ti da vidiš ono što sam ja vidio, ponajprije moraš zamisliti jedan čempres lijepa mirisa, a moraš zamisliti i onu njegovu tamnozelenu boju i kako strši uvis čistu nebu; onda zamisli prozirne oblačiće i zamisli, ako hoćeš, vrleti, brda i šta ti ja znam… Onda moraš zamisliti još jedan čempres u blizini, a oba da su daleko jedan od drugoga, otprilike onoliko koliko su visoki; a i jedan i drugi da nadvisuju, recimo, bijele stubove kakva hrama…

Pošto je gorostas, taj Grk, lahko savije čempres; a prije toga dovede onog čovjeka koga je uhvatio da je tu na njegovu zemlju zalutao; a svine do zemlje i onaj drugi čempres koji sam spomenuo da ga zapamtiš. Tako taj orijaš drži i čovjeka, a i pod svojim pazusima vrhove savijenog drveća. Onda onom čovjeku sveže ruku i nogu za vrh jednog čempresa, a drugu ruku i nogu sveže mu za vrh drugog čempresa; onda sve to – i čovjeka i drveće – naglo ispusti iz svojih golemih šaka. Kako čempresi svom svojom snagom žele da se vrate u prvobitni, prirodni, uspravni položaj, to svezanog čovjeka, oba drveta, svako na svoju stranu, i ne hoteći rastrgaju na komade.

Potom, ili mi je nešto govorio Titon za svoga oca, kralja Troje Laudemonta, ili mi je sam Laudemont govorio nešto za svoga sina Titona – ne znam, samo se sjećam, kada sam Titonu pak spomenuo pogibiju njegova sina Emationa, da mi on na to nije ništa odgovorio, ili je on na to tek nešto promrmljao, što je mene začudilo i kao čovjeka i kao oca; jer i ja sam roditelj, skoro uvijek sam imao djecu i brinuo se o njima.

Titon je, doduše, već bio toliko star i od starosti se već bio toliko smežurao i smanjio da je cio mogao sjesti na moj dlan.

Još mi koješta, bez ikakva reda, izlazi pred oči to kada sam tek stupio na tlo Helade, čini mi se najprije u Arg, pa u Argolidu.

Naravno da sam vidio Endimiona, jer morao sam i njega vidjeti, ta rekao sam da su me zanimali ljudi koji žive dugo, ili ne umiru nikako. Vidio sam, dakle, Endimiona Ajoljanina koji je imao pedeset kćeri. A vidio sam ga odmah sprva, kada sam tek došao, kada sam se tek počeo potucati gradovima Helade… On i sada, u to sam uvjeren, sasma mladolik kako mu i dolikuje i malo zajapuren od sna, spava u jednoj pećini na karijskoj gori Latmo. Ja ovdje i ne pokušavam opisati čudesne, umilne draži žene koja ga je tako začarala, jer nju nikad nisam ni vidio. A one kćeri mu je baš ona rodila, dođe, legne pored njega onako usnula i, tako…

Tu sam odmah, pošto sam tamo došao, vidio ljude koji su se kolutali kao lopte na svoje četiri noge i na svoje četiri ruke, a imali su po dva lica na po jednoj glavi, od kojih je jedno lice gledalo na jednu, a drugo lice na drugu stranu;

samo, to je bilo i toga više nema; njih više nema, svi su oni bili rasječeni i razdvojeni, a one rane, od tih rasijecanja, izliječili su im mehlemima spravljenim od trava ubranih na poljima grčkih svetilišta.

A gledao sam, opet izdaleka, bolje reći iz prikrajka, dobro skriven i zaklonjen, kroz pukotinu jedne stijene, cijelu hijalu ratnika od kojih je svaki imao stotinu glava i stotinu ruku (sto pari ruku i sto pari nogu); ni njih više nema jer su, ili izginuli u borbama podno Olimpa, ili su savladani, okovani i poslati u donje odaje Hada u Tartar; a tamo živ čovjek ne zalazi i ne zaviruje od svoje volje nikad.

Naravno da sam se zanimao za Endimiona, ali mala je fajda bila od toga mog zanimanja za nj. Šta ćeš kada sam ga zatekao kao onoga koji neprekidno spava, kao onog koji je neprekidno sklopljenih očiju i u snu.

■ NEDŽAD IBRIŠIMOVIĆ BUTUROVIĆ: **VJEČNIK**, "SVJETLOST", 2006. © IDEJNO RJEŠENJE, MEHMED A. AKŠAMIJA.